

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Курносова Олександра Володимировича

«Удосконалення механізмів державної податкової політики в Україні»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного
управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дослідження. Трансформація систем державного управління у сучасному світі виходить на новий етап свого розвитку, що обумовлено глибинними соціально-економічними і політичними змінами глобального масштабу. За цих умов у сучасній теорії державного управління та державотворчій практиці конкурують різні думки щодо ролі та можливого ступеня втручання держави в сферу оподаткування. На цьому етапі потребують трансформації теоретичні засади державної податкової політики, має бути розроблено відповідні механізми, що дозволили б не лише пояснити більшість відомих фактів щодо її формування та реалізації, але й дозволила розробляти та реалізовувати відповідні управлінські впливи на всіх рівнях державного управління податковою сферою, в тому числі, регіональному. Нині потрібне належне наукове обґрунтування шляхів, форм і методів державної податкової політики в умовах викликів, що пов'язані з дією таких факторів, як глобалізація, світова економічна криза, посилення міжнародної конкуренції.

У той же час, незважаючи на значну кількість праць із теорії державного управління сферою оподаткування, досі відсутнє комплексне дослідження теоретико-методологічних підходів до державної податкової політики, в основу яких було б покладено забезпечення прийняття ефективних державно-управлінських рішень шляхом вдосконалення відповідних механізмів. Цей напрям наукових досліджень у сучасній теорії державного управління існує лише у вигляді окремих ідей, положень, засадничих принципів, що актуалізує розроблення шляхів розвитку та удосконалення механізмів державної податкової політики в Україні.

Зазначене свідчить, що наукова проблема, на розв'язання якої спрямована дисертація О.В. Курносова, є складовою комплексної проблеми податкової реформи України. Таким чином, це наукове дослідження за своєю тематикою відповідає одному з пріоритетних напрямів Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» стосовно побудови податкової системи, яка є простою, економічно справедливою, з мінімальними затратами часу на розрахунок і сплату податків, створює необхідні умови для сталого розвитку національної економіки, забезпечує достатнє наповнення Державного бюджету України і місцевих бюджетів.

Дисертація також виконана в межах науково-дослідної роботи Чорноморського національного університету ім. Петра Могили «Організація державного управління в умовах становлення та розвитку політичної системи України: політико-правові, історичні і регіональні аспекти».

З огляду на зазначене вище актуальність обраної О.В. Курносовим теми дослідження обумовлена як потребами державотворчої практики, так і необхідністю теоретико-методологічного обґрунтування напрямів подальшого вдосконалення механізмів державної податкової політики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні наукові положення, висновки та рекомендації, які сформульовані в дисертації, є науково обґрунтованими і базуються на достовірному матеріалі. Об'єкт і предмет дослідження, визначені автором, узгоджуються з метою і завданнями дисертаційного дослідження.

Наукові положення, висновки та рекомендації теоретично обґрунтовані. Вони базуються на використанні фундаментальних положень теорії державного управління, а також інших суміжних наук. З використанням методів абстрагування та узагальнення виявлено тенденції розвитку податкової політики та її впливу на соціально-економічні процеси. Метод аналізу і синтезу використаний автором для дослідження українських і світових практик з удосконалення механізмів державної податкової політики, аналізу можливостей використання органами державної влади технологій, розроблених для приватних організацій. Структурно-функціональний метод використано для з'ясування завдань, функцій та напрямів діяльності органів державної влади і управління, які здійснюють формування та реалізацію державної податкової політики, а також аналізу структури і функціональних особливостей механізмів державної податкової політики. Експертне оцінювання стану впровадження державної податкової політики; розроблення моделі розвитку регіонального податкового менеджменту виконано із застосуванням статистичного, графічного методу та методу моделювання.

Інформаційно-фактологічною базою дослідження є нормативно-правові акти України з питань державної податкової політики, аналітичні й статистичні матеріали, наукові розробки учених і практиків України та зарубіжжя. Загалом список використаних у дисертації джерел нараховує 335 найменувань.

Зазначене свідчить про обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження О.В. Курносова. Висновки випливають зі змісту роботи, відповідають поставленим завданням, адекватно відтворюються в тексті дисертації та в авторефераті, корелюються з результатами, що складають наукову новизну, практичні рекомендації апробовані та доведені до рівня їх можливого використання у державному управлінні, місцевому самоврядуванні, навчальному процесі та подальших наукових дослідженнях.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Достовірність отриманих результатів, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації, забезпечена системним комплексним використанням автором попередніх наукових напрацювань у галузі державного управління та інших

галузях науки, вивченням сучасних тенденцій розвитку системи державного управління, а також теорії державного управління. Новизна результатів дисертаційної роботи обумовлена поставленою метою – теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державної податкової політики в Україні шляхом упровадження податкового менеджменту.

Основний науковий результат дисертації О.В. Курносова розкривається передусім у положеннях та висновках, одержаних уперше, а саме:

– розроблено організаційно-економічний механізм управління податковим потенціалом регіону на основі податкового менеджменту, який включає послідовність фінансових перетворень «податковий потенціал – податкові доходи – результат (соціально-економічний розвиток регіону)» (с.198-209).

Також автором у дисертаційному дослідженні було удосконалено:

– методичний підхід до формування податкової політики, заснований на гармонізації інтересів держави та регіонів, який, на відміну від існуючих, передбачає приведення змісту державної податкової політики у відповідність з цілями і завданнями соціально-економічного розвитку регіонів при узгодженні інтересів держави, регіонів, органів місцевого самоврядування, об'єднань територіальних громад, суб'єктів оподаткування, який базується на таких компонентах: цілі, інституційне забезпечення, податкові повноваження державних та місцевих органів влади, адміністративно-управлінські функції територіальних органів Державної фіскальної служби України в областях, критерії та показники ефективності державної податкової політики, ризики і загрози їх реалізації, напрямки, механізми, інструменти, оцінка результативності (с. 162-166);

– механізми державної податкової політики в Україні шляхом упровадження державного податкового менеджменту, зокрема запропоновано модель розвитку регіонального податкового менеджменту, яка, на відміну від існуючих, ґрунтується на співвідношенні стратегічних цілей і тактичних завдань з принципами, функціями, методами, узгоджується з напрямками, інститутами, передбачає оцінку результативності його реалізації (с.145-158) ;

– стратегічні напрями розвитку механізмів державної податкової політики у регіоні, які передбачають, на відміну від існуючих, податкове стимулювання розвитку економіки регіону; формування «точок зростання», розвиток соціального підприємництва, інвестиційної та інноваційної діяльності; оцінювання результативності управління податковим потенціалом регіону та соціально-економічної результативності державної податкової політики (с. 169-173);

– механізм податкового планування, що, на відміну від існуючого, передбачає проведення податкової оптимізації в суворій відповідності із запропонованими принципами, дотримання яких сприятиме ефективному запобіганню подвійного оподаткування, що з'являється не тільки під час

здійснення операції на міжнародному рівні, в результаті зіткнення інтересів двох держав, але і в межах однієї держави (с.174-192).

У дисертації також дістали подальшого розвитку такі положення:

– понятійно-категоріальний апарат дослідження, що використовується під час розкриття сутності державної податкової політики, а саме: уточнено зміст таких понять, як «податок» (с. 40-44), «податкове регулювання» (с. 76-77), «податкова система» (с. 98), «механізм управління» (с. 64), «стратегічне планування» (с. 178-179); обґрунтовано нові теоретико-методологічні підходи до визначення поняття та сутності податкової політики, що уточнює завдання й функції держави в межах управлінського впливу на сферу оподаткування; визначено зміст механізмів державного управління у сфері оподаткування та запропоновано напрями їх удосконалення (с. 64-68), що, на відміну від існуючих, сприяє в умовах інноваційного розвитку звуженню функції прямого впливу держави на сферу оподаткування, дає можливість зосередитися на методах непрямого й неформального впливу;

– узагальнення зарубіжного досвіду щодо формування та реалізації механізмів державної податкової політики й обґрунтування шляхів його адаптації в Україні, що, на відміну від існуючих, розглядає, механізм проведення реформи оподаткування, як складову частину програми структурних реформ, паралельно з подальшою гармонізацією систем оподаткування з ЄС, результатів її впливу на макроекономічну політику (с. 121-131);

– методичні підходи до реалізації механізмів державної податкової політики України, що передбачають на відміну від наявних, переорієнтування цих механізмів на перехід від бюрократичної парадигми до менеджеріальної, яка включає, окрім фіскального напрямку, регулюючий (податкове стимулювання економічної діяльності і дестимулювання порушень законодавства про податки і збори, що припускає відповідальність перед державою за невчасність і не в повному обсязі сплату податків), а також податкове адміністрування (планування, прогнозування, облік і контроль). Оптимальне їх поєднання дозволить максимізувати ефективність державної податкової політики на регіональному рівні (с. 137-140).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Результати наукових досліджень О.В. Курносова висвітлені в 5 статтях у наукових фахових виданнях України з державного управління, в 3 публікаціях у зарубіжних наукових періодичних виданнях, в 12 тезах у матеріалах конференцій. Опубліковані наукові праці достатньою мірою відображають основні результати проведених наукових досліджень.

Важливість для науки та практики одержаних автором дисертації результатів. Результати дослідження мають теоретичне та практичне значення. Вони створюють теоретичну та методичну базу для удосконалення механізмів державної податкової політики в Україні. Основні теоретичні положення, висновки та рекомендації дисертації можуть використовуватися місцевими органами влади для удосконалення, підвищення ефективності та результативності державної податкової політики на регіональному рівні.

Це підтверджено позитивними результатами їх апробації, які знайшли своє відображення в публікаціях у фахових наукових виданнях та матеріалах науково-комунікативних заходів, у навчальному процесі. Наукові положення, висновки та рекомендації, отримані автором дисертації, впроваджені в діяльності Головного управління Державної фіскальної служби України в Харківській області, Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації, Департаменту бюджету і фінансів Харківської міської ради, Чугуївської районної ради Харківської області, у навчальному процесі Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи».

Напрацювання дисертанта будуть корисні для подальших досліджень у сфері державного управління. Результати дослідження також можуть бути використані у навчальному процесі під час підготовки програм професійного навчання державних службовців, підручників, навчальних і методичних посібників, лекційних занять.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів та висновків, які цілісно розкривають сутність аналізу державної податкової політики в Україні в сучасних умовах. У дисертації дисертант чітко поставив мету, завдання, визначив предмет і об'єкт дослідження.

Оформлення дисертації та автореферату виконано згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України та не викликає принципових зауважень. Ознайомлення з текстом автореферату дозволяє констатувати, що його зміст повною мірою відображає основні положення і висновки дисертації.

Дисертаційна робота відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління за напрямками: «теоретико-методологічні засади розроблення та функціонування механізмів державного управління: категорії, закономірності, принципи, методи, концепції, моделі, системи, класифікація; закономірності, принципи, концепції, моделі та тенденції розвитку державного управління на регіональному рівні»

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Як і кожне новаторське самостійне дослідження, дисертація не позбавлена певних недоліків, а окремі положення викликають заперечення.

1. Рецензована дисертація значно б виграла, якби автор в процесі аналізу чинників, які характеризують вплив державної податкової політики на рівень соціально-економічного розвитку країни та її регіонів(с.199), присвятив би більше уваги саме тим, які обумовлені діяльністю суб'єктів державно-управлінських відносин. Тобто показав зв'язок якості державної влади в сфері оподаткування та рівня розвитку регіонів держави. Слід звернути увагу, що цей напрям наукового пошуку виглядає цілком логічним відповідно до переконань автора щодо місця та ролі інституту держави у межах функціонування та розвитку сфери оподаткування на рівні регіону.

2. Авторське визначення механізму управління як сукупності системних елементів, тісно взаємопов'язаних між собою, при впливі на один або декілька з яких відбувається певне функціонування або зміна інших

елементів системи, які викликають, у свою чергу, необхідні процеси в об'єктах управління, що дано на стор. 64 дисертації, виглядає дещо неповним, оскільки залишає нерозкритими у даному контексті важливі поняття «механізму» та «об'єктів управління». Наприклад, механізм є поняттям комплексним, тому може мати досить різні інтерпретації.

3. Автором запропоновано комплекс завдань, необхідних заходів та основні шляхи вдосконалення механізмів державної податкової політики, перш за все, організаційно-економічної складової (с. 166-168), що, безумовно, має практичне значення для процесу оновлення механізмів державного управління в сфері оподаткування. Доцільно було б конкретизувати також і фінансовий та інформаційний механізми, розкрити суть змін у діючих умовах сучасності, зокрема, в частині модернізації відповідних інструментів при реалізації державної податкової політики.

4. Автор цілком слушно при вивченні процесів у сфері оподаткування спирається на досить широке коло методів і способів, якими активно користуються як науковці, так і практичні фахівці в окремих галузях, і перш за все, в державному управлінні (с. 29-33). Доцільно було б в дослідженні зосередити свою увагу на конкретних прикладах використання деяких з них, і перш за все, методів економіко-математичного моделювання, що значно покращило б наочність шляхів удосконалення механізмів державної податкової політики, які пропонує автор.

5. Позитивно оцінюючі наведений закордонний досвід державного регулювання у сфері оподаткування (с. 112-136), було б цікаво побачити порівняльні характеристики діючих механізмів формування та реалізації державної податкової політики, їх особливості та перспективні шляхи подальшого удосконалення.

Таким чином, наведені зауваження можуть розглядатися як предмет для дискусії, та такі, що вказують на можливі напрями подальших досліджень. Вони не знижують загальної високої наукової і практичної цінності отриманих результатів.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника. Дисертаційне дослідження Курносова Олександра Володимировича «Удосконалення механізмів державної податкової політики в Україні» відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління і є завершеною, самостійною працею на актуальну тему, в якій отримані нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності сприяють вирішенню конкретного науково-прикладного завдання щодо обґрунтування теоретичних положень, визначення передумов та основних заходів з удосконалення механізмів державної податкової політики в Україні шляхом упровадження податкового менеджменту.

Враховуючи актуальність, наукову новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, вважаю, що виконана дисертаційна робота повністю відповідає вимогам «Порядку

присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 656, а її автор, Курносів Олександр Володимирович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент –

докторант Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України, кандидат наук з державного управління

О.В. Поколодна

Підпис офіційного опонента
Поколодної О.В. засвідчую:

Директор Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України,
доктор соціологічних наук, професор

Л.О. Белова